

Jan Šmarda:

Brachythecium Vaněkii sp. n.

Diagnosa:

Polštářky ploché, nízké, k zemi nebo k žulové ssuti volně přitisklé, zelené až hnědézelené, lesklé. Lodyžky plazivé, nepravidelně zpeřené větvitě, naspodu s četnými tmavohnědými rhizoidy. Větve nestejně dlouhé, nepravidelně z lodyžky vyrůstající, vodorovné, bez rhizoidů.

Lodyžní listy volně postavené, silně srpovitě zahnuté, $\pm$ rýhované, ze široké base klínovitě zúžené, se srpovitě dolů zahnutou, dosti náhle zúženou špičkou, ca 1,6 mm dlouhé a na bási ca 0,5 mm široké. Žebro žlutavé, poměrně tenké, dole ca 0,040 mm široké, zasahující přibližně do $\frac{3}{4}$ listu. Okraje listové ploché, ostře a silně, nepravidelně zoubkaté.

Větvenní listy hustěji seřazené, srpovitě zahnuté, $\pm$ rýhované, charakteristicky po celé délce plochého okraje ostře, nepravidelně zubaté, oválně vejčité, zúžující se dosti náhle v silně zahnutou špiči. Žebro naspodu ca 0,024 mm široké, až do $\frac{3}{4}$ délky listu sahající, zpravidla na hřbetní straně ukončené hrotem.

Buňky listové silnostěnné, 27—50 μ dlouhé, průměrně 4—5 μ široké, 5—10 $\times$ delší než širší, na spodu kratší, obdélníkové, s význačnými křídelnými buňkami, které jsou menší, kvadratické, silnostěnné, bohaté chlorofylem.

Seta ca 10 mm dlouhá, červenohnědá, bradavčitě drsná. Tobolka ca 2 mm dlouhá a 1 mm široká, hrbolatě vejčitá, víčko nízce kuželovité, tupě špičaté.

Spory kulovité, skoro hladké, žlutozelené, ca 15 μ v průměru.

Zraje koncem zimy.

Na žulovém detritu na Vys. Tatrách a v Lipt. Holích při 1600—1750 m.

K uctění světlé památky vzácného člověka, vědce-bryologa, svého drahého přítele Rudolfa Vaňka, nazývám tento nový druh jeho jménem.

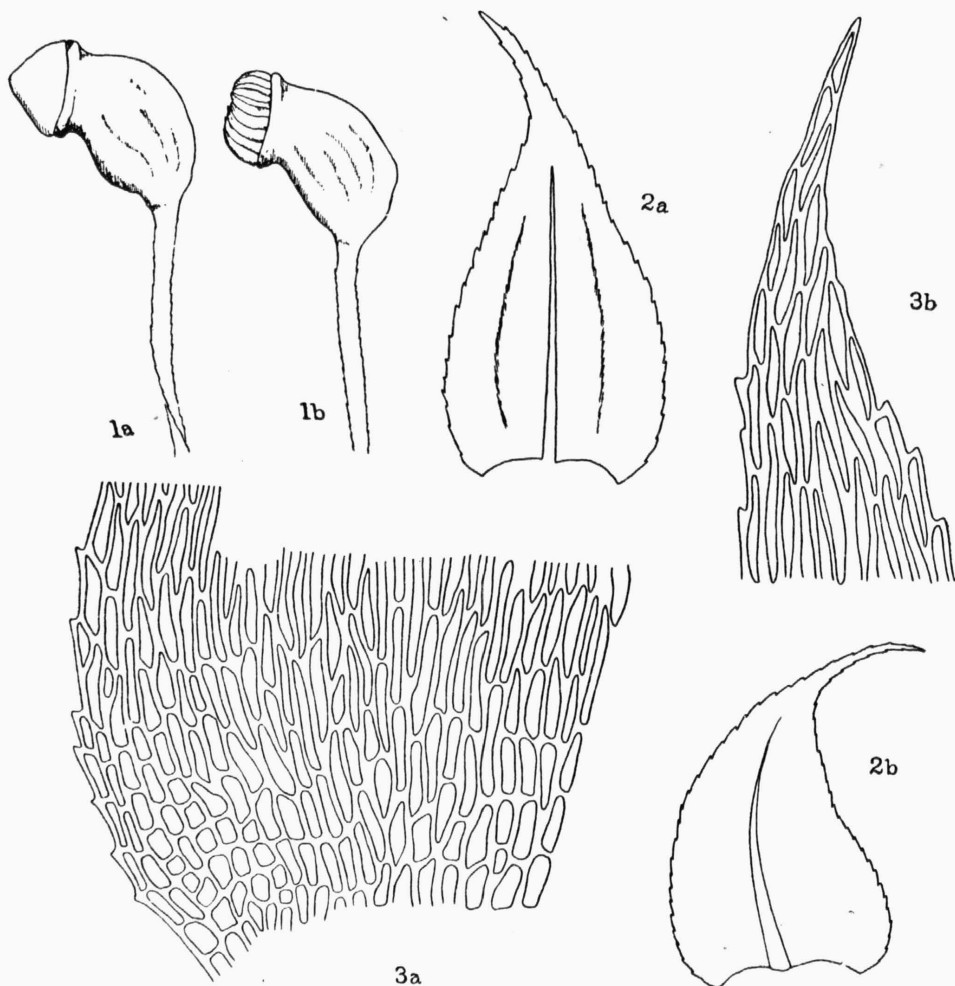
Habituelně připomíná horské formy ze žul druhu *Ctenidium molluscum*. Náleží do skupiny *Brachythecia velutina* L i m p r. *Brachythecium trachypodium* má přímé, rovné listy, *Brachythecium collinum* je drobnější, s listy přitisknutými. Rovněž záměna s *Brachythecium velutinum* není možná. *Brachythecium velutinum* je hedvábitě lesklé, listy má úzce, vejčité kopinaté, pozvolna dlouze a tence zašpičatělé, nikoliv srpovitě zahnuté. Buňky tenkostěnné, bez charakteristických křídelných buněk atd.

V polovině září nasazuje štěty s charakteristickými čepičkami. Koncem zimy dozrávají tobolky, které v září jsou již opět dokonale odvíčkovány.

Sbíral jsem jej dosud ve Vysokých Tatrách a v Liptovských Holích, vždy jen velmi vzácně, na žulové zvětralině, při ca 1600—1750 m.

Dosavadní lokality v ČSR:

Vysoké Tatry: při vodopádu Skok v Mlýnici (cca 1750 m), 5. 7. 1937; v Malé Studené dolině — v pásmu kosodřeviny (cca 1600 m), 8. 7. 1951; nad Kežm. Zeleným plesem (cca 1600 m), 14. 9. 1952 — na této lokalitě byl zatím jedině plodný; Lipt. Hole: Smutná dolina (cca 1750 m), 8. 1950.

Brachythecium Vaněkii sp. nova.

1a = zavíčkovaná tobolka (*Capsula cum operculo*), 1b = odvíčkovaná tobolka (*Capsula aperta*), 2a = větevní list (*Folium rameale*), 2b = lodyžní list (*Folium caulinum*), 3a = listová base s křídelními buňkami (*Basis folii cum cellulis alaribus*), 3b = listová špice (*Apex folii*). — Del M. Součková.

Diagnosis:

Caespites plani, humiles, ad terram lapidesve graniticas in glareosis laxe adpressi, virides usque fuscovirides, nitidi. Caules repentes, irregulariter pinnati, basin cum multis rhizoidis atrofusces. Rami impar longi, horizontales non radicantes.

Folia caulina laxa, valde falcata, $\pm$ striata e basi lata cuneatoattenuata, cum apice recurvato satis subito contracto, cca 1,6 mm longa et in parte inferiore cca 0,5 mm lata. Costa flavescens, satis tenuis, ad basin cca 0,040 mm lata ad $3/4$ folii longitudinem attingens. Margo foliorum planus, acute irregulariter dentatus.

Folia remealia densiora, falcata, $\pm$ striata, in tota longitudine marginis planae acute irregulariter dentata, ovata, satis subito in apicem valde recurvatam attenuata. Costa ad basin cca 0,024 lata, ad $3/4$ folii long. vergens, dorso apice plerumque mucronata.

Cellulae foliorum incrassatae, 27—50 μ longae, circiter 4—5 μ latae, 5—10 $\times$ longiores quam latiores, ad basin breviores, rectangulares, alares insignes, minores, quadratae, incrassatae, chlorophyllosae.

Seta cca 10 mm longa, rubro-fusca, aspere verrucosa. Capsula cca 2 mm longa, 1 mm lata, gibboso ovata; operculum nanum conicum, obtuse acuminatum.

Sporae globosae, sublaeves, flavo-virides, cca 15 μ in diametro.

Maturat hieme.

Ad detritum graniticum in montibus Vysoké Tatry et Liptovské Hole, 1600—1750 s. m.

In memoriam bryologi-viri clarissimi docti R. Vaněk, amici mei carissimi ad honorem speciem hanc novam dedico.

Я. Шмарда:

Brachythecium Vaněkii sp. n.

Автор приносит диагноз и описание нового вида рода *Brachythecium*, который он назвал в честь умершего выдающегося чешского биолога Рудольфа Ванька — *Brachythecium Vaněkii* sp. n. Новый вид от всех других видов отличается как диагностическими признаками, так и экологией.

Brachythecium Vaněkii sp. n. напоминает горные формы вида *Ctenidium molluscum*, растущие на граните. Принадлежит к группе *Brachythecium velutinum* Limpr. *Brachythecium trachypodium* имеет прямые, ровные листья, *Brachythecium collinum* мельче по своим размерам с прижатыми листьями. Точно также невозможно заменить его с *Brachythecium velutinum*. *Brachythecium velutinum* шелковистоблестящее, листья его узко яйцевиднопродолговатые, постепенно продолговато и тонко заостренные, но не серповидные. Клетки тонкостенные, без характеристических клеток на крыльях листьев.

В половине сентября *Brachythecium Vaněkii* sp. n. образует спорогонии с характеристическими колпачками. В конце зимы коробочки созревают и в сентябре крышечки совершенно уже опавшие.

Собирать мне его приходилось до сих пор в Выс. Татрах и в Липтовских голях (Словакия), на выветрившемся граните, в высоте са 1600—1750 m, всегда лишь очень редко. До сих пор известные местонахождения в ЧСР: Выс. Татры: возле водопада Сюк в Млиници (са 1750 m), 5. 7. 1937, в Малой Студеной долине — в зоне коряжины (са 1600 m), 8. 7. 1951, над Кежмарским Зеленым плесем (са 1600 m), 14. 9. 1952. Пока единственно в этом местонахождении был плодороден. Липтовские голи: Смутна долина (са 1750 m) 8. 1950.

J. Š m a r d a:

***Brachythecium Vaněkii* sp. n.**

Der Verfasser legt die Diagnose und die Beschreibung einer neuen Art der Gattung *Brachythecium* vor, die er zu Ehren des verschiedenen hervorragenden tschechischen Bryologen R u d o l f V a n ě k — *Brachythecium V a n ě k i i* sp. n. benannt hat. Diese neue Art unterscheidet sich von allen anderen Arten sowie durch die diagnostischen Merkmale, als auch durch die Oekologie.

Brachythecium Vaněkii sp. n. erinnert an die Granitformen von *Ctenidium molluscum*. Es gehört in die Gruppe von *Brachythecia velutina* L i m p r. *Brachythecium trachypodium* hat die Blätter aufrecht, *Brachythecium collinum* ist kleiner und seine Blätter sind angedrückt. Auch jeder Tausch mit *Brachythecium velutinum* ist ausgeschlossen. *Brachythecium velutinum* ist seidenglänzend, seine Blätter sind eilänglich, schmal lanzetlich, allmählich lang und scharf zugespitzt, nicht sichelförmig. Die Zellen sind dünnwandig, ohne charakteristische Blattflügelzellen usw.

Mitte von September setzt *Brachythecium Vaněkii* sp. n. Seta mit charakteristischem Deckel an. Die Kapseln reifen am Ende des Winters. Im September sind sie schon ohne Deckeln.

Ich habe diese Art bis jetzt nur in der Hohen Tatra und im Liptauer Gebirge gesammelt, immer nur sehr selten, auf dem Granitdetritus, in der Höhe von cca 1600—1750 m. Die bisherigen Fundorte in der Tschechoslowakei sind:

Hohe Tatra: beim Wasserfall Skok im Tale Mlynica (cca 1750 m), 5. 7. 1937; im Tale Malá Studená dolina, in der subalpinen Zone (cca 1600 m), 8. 7. 1951; oberhalb des Sees Kežmarské Zelené pleso (cca 1600 m), 14. 9. 1952, auf diesem Fundorte fertil.

Liptauer Gebirge: im Tale Smutná dolina (cca 1750 m), VIII. 1950.